

ZIMSKO-ŠPORTNI TURISTIČNI KRAJI - RAZVOJNE MOŽNOSTI IN DILEME

Matjaž Jeršič*

IZVLEČEK

UDK 911.3:796.5 (497.2)

Članek obravnava razvitost zimsko-športne infrastrukture v alpskih turističnih krajih. Na tej osnovi so bila smučarska območja razvrščena v deset različnih tipov.

ABSTRACT

UDC 911.3:796.5 (497.2)

WINTER-SPORT RESORTS - DEVELOPMENT POSSIBILITIES AND PROBLEMS

The article deals with the development of winter-sport infrastructure in alpine tourist centers. On the ground of a detailed study the mentioned resorts were ranked within ten different settlement-types.

Alpski turistični kraji so po letu 1960 doživljali pomembno funkcijsko preobrazbo, ki je bila predvsem učinek uveljavitve smučanja, kot množične turistične rekreacijske aktivnosti. Najpomembnejša oblika turistične infrastrukture za zimskošportni turizem so postale smučarske proge in vzpenjače. Od njihove razprostranjenosti, raznolikosti in težavnosti ter lege v območju z bolj ali manj zanesljivo snežno odejo je močno odvisna atraktivnost turistične ponudbe alpskih turističnih krajev.

Razmah smučanja so spremljala nova hotenja in navade turistov, ki jim je bila ta zimskošportna aktivnost poglaviti motiv preživljanja prostega časa v alpskih turističnih krajih. Na razvoj in oblikovanje turistične infrastrukture za zimskošportni turizem so bili pomembni zlasti naslednji motivi turistov;

- Turisti, ki s smučanjem zadovoljujejo nagib po gibanju in telesni krepitvi žele v teku dneva presmučati določeno razdaljo oziroma višinsko razliko. Po avstrijskih empiričnih raziskavah naj bi posamezen smučar presmučal povprečno na dan: slab smučar 4.000 m višinske razlike, srednje zmogljiv smučar 6.000 m in zelo dober smučar 10.000 m. Navedene višinske razlike želijo smučarji presmučati po čimdaljših progah saj je v tem primeru užitek vožnje večji, hkrati pa "izgube" tudi manj časa za čakanje na vožnjo z žičnico. Na progah z majhno višinsko razliko se mora smučar postavljati v vrsto za ponoven prevoz vsakih nekaj minut, poleg tega pa mora pogosto presmučati isto progo. To ponavljanje vpliva na "zdolgočasnost" in nezadovoljstvo.

* Dr., univ.prof., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, YU.

- Številni smučarji žele zadovoljiti tudi duševne nagibe in sicer z opazovanjem ožje ali širše pokrajine po kateri se prevažajo z žičnicami ali smučajo. Doživljajska zmožnost smučarskega območja je večja, če so smučarske proge razpredene po bregovih z različnim razgledom ali če vodijo z razglednih vrhov in grebenov. Razsežna smučarska območja omogočajo turistom tudi bogatejšo izbiro dopolnilnih turističnih storitev, ki so na smučiščih, kar pripomore tudi k zadovoljitvi nagibov po družabnosti. Na primer: počitek na razglednih terasah in restavracijah na vrhovih gora.

- Posamezni smučarji obvladajo tehniko smučanja zelo različno. Smučarske proge v posameznih območjih morajo biti zato speljane tako, da omogočajo smučanje različnim kategorijam. Tako težijo posamezni kraji k gradnji lahkih prog z do 25 % vzdolžnim nagibom (tako imenovane modre proge), srednjih težkih prog z do 40 % nagiba (označene z rdečo barvo) ter težkih prog s preko 40 % nagiba (črne proge). Smučarska območja s progami vseh treh težavnostnih stopenj so zato privlačna za širok krog smučarjev, medtem ko tista, kjer pevladujejo le proge lahke ali težke težavnostne stopnje, pritegujejo zgolj določen segment smučarjev.

- Smučarsko znanje številnih smučarjev je vedno boljše. Dobrim smučarjem negovane smučarske proge ne nudijo dovolj užitka. Vsaj občasno si žele smučati izven urejenih in zglajenih prog, zlasti po globokem snegu. Ob robih izven urejenih prog je na prostranih smučiščih, zlasti nad zgornjo gozdno mejo, običajno prostor tudi za smučanje izven urejenih tras. Prostrana smučarska območja, ob in nad zgornjo gozdno mejo so zato praviloma ustrežnejša tudi za "svobodno" smučanje ter za turno smučanje.

- V nadmorskih višinah nad 1.500 m zimske odjuge manj vplivajo na kakovost snega (na mehčanje ob odjugi in pretirano strjevanje po ponovnem znižanju temperatur) kot na nižje ležečih smučiščih. Nad navedeno višino se tudi pogosteje obnavlja snežna odeja s čemer so za smučarje praviloma boljši snežni pogoji.

Nosilci turistične ponudbe skušajo le-to prilagoditi predhodno naštetim hotenjem turistov, hkrati pa pri gradnji žičnic in smučišč upoštevajo tudi svoje ekonomske interese. Med temi so pomembni zlasti naslednji:

- Rentabilnost investiranja sili nosilce turistične infrastrukture v nadmorske višine z zanesljivo snežno odejo, vsaj v času najmočnejšega povpraševanja, to je od srede decembra do konca marca. Višinska lega smučišč je zato eden izmed posebej pomembnih naravnih lokacijskih dejavnikov. Ugodno območje za bivanje turistov je v višinskem pasu med 1.200 in 2.000 m, vendar pa ekonomski interes oziroma interes po čim daljši turistični zimski sezoni, tudi ob izjemno "neugodnih" zimah, potiska smučišča čim dalje višje. Posamezni alpski kraji si prizadevajo, če je le mogoče, spe-

ljati najvišje žičnice v višino nad 2.500 m. Tam, kjer je nad krajem primeren ledenik pa so očitne tudi težnje po infrastrukturni opremljenosti ledeniške površine za polотно smučanje.

Navedeni interesi, tako na strani turističnega povpraševanja kot turistične ponudbe, so se odrazili v naslednjih razvojnih težnjah posameznih alpskih turističnih krajev:

- smučarska območja so prostorsko razširili s številnimi, dolgimi in raznovrstnimi smučarskimi progami, različnih težavnostnih stopenj, po širokem zaledju posameznih krajev;
- ceste, vzpenjače in smučarske proge so podaljšali v višinski pas z zanesljivo snežno odejo;
- povezali so posamezna smučarska območja sosednjih krajev v širša omrežja žičnic in smučišč. Če zaradi naravnih reliefnih razmer ni bila možna neposredna povezava so jih skušali povezati posredno, to je z avtobusnimi zvezami (ski-avtobus) med smučišči;
- nove gorske turistične kraje so locirali v območju od koder je možno speljati razvejano omrežje (žičnice in smučišča) v okoliške gore, iz istega izhodišča, ki je hkrati tudi skupni cilj.

Zaradi navedenih teženj je vedno več smučarskih območij, ki pripadajo dvema ali več krajem. Povezovanje je potekalo dosedaj predvsem z združevanjem smučarskih območij več sosednjih krajev, v istih gorskih dolinah. V nekaj primerih je prišlo tudi do spojitve smučarskih območij več krajev, ki leže v dveh ali treh sosednjih oziroma vzporednih dolinah.

Z namenom, da bi ugotovili posamezne tipe smučarskih območij, glede na razlike v razvitosti njihove zimskošportne infrastrukture, smo analizo alpskih smučarskih območij zasnovali s pomočjo naslednjih kriterijev:

- Prostranost območja. Ta kriterij smo vrednotili na osnovi kazalcev o skupni dolžini ter o denivelaciji magistralnih (poglavitnih) smučarskih prog posameznih območij. Kot pomožni kazalec pa smo upoštevali še število in strukturo žičnic.
- Raznolikost in zahtevnost območja. Za oceno te značilnosti smo uporabili kazalce o dolžini in deležu smučarskih prog poglavitnih treh težavnostnih stopenj, o denivelaciji magistralnih smučarskih prog ter kot pomožni kazalec še dolžino najdaljše proge v območju.

- Zanesljivost in trajanje sezone (oziroma snežne odeje). Pri tej presoji je bil upoštevan podatek o višinskem pasu v katerem je pretežen del smučarskih prog območja.

Poseben metodološki problem je predstavljal način omejitve tistih smučarskih območij, ki niso med seboj neposredno povezana v enoten sistem žičnic in smučišč, čeprav so jih posamezne skupine krajev promovirale kot enotno smučarsko območje (za katerega velja tudi skupna smučarska karta). Kot eno ali skupno smučarsko območje smo v naši analizi upoštevali tudi tista, ki sicer niso neposredno povezana z žičnicami vendar pa leže v bližini, v isti dolini in so medsebojno lahko dostopna.

Analiza je bila izvedena po podatkih za stanje leta 1988. Kazalci so bili povzeti pretežno iz dveh virov in sicer: iz Ski Atlasa 1989 (založba ADAC) ter DSV-ski Atlasa 1989 (založbe Fink-Kümmerly + Frey).

Številčnost in raznolikost ter oblike povezanosti smučarskih žičnic in prog so v preteklih letih pogojevale stopnjo zimskošportne privlačnosti. Ker je stopnja opremljenosti z zimskošportno infrastrukturo razen od človekovih ukrepov oziroma posegov, še vedno odvisna predvsem od naravnih predpogojev, zlasti od reliefnih in klimatskih razmer, je prišlo med posameznimi smučarskimi območji do izrazite diferenciacije.

V celotnih Alpah smo na osnovi vrednotenja (po opisanih kriterijih) uvrstili med zelo prostrana, skupno 59 smučarskih območij, od teh je odpadlo na A tip 33, na B tip 15 in C tip 11 območij. Na drugo skupino, to je na prostrana smučarska območja, to je na tipa D in E pa nadaljnih 61 območij. Od skupno 382 upoštevanih oziroma ovrednotenih alpskih smučarskih območij jih je odpadlo na prve tri tipe le 15 %, na naslednja dva tipa pa 16 %. Torej okroglo 70 % preostalih smučarskih območij sodi med tipe, ki po zimskošportni ponudbi sorazmerno zaostajajo za prvimi petimi tipi. Descrptorica večjih slovenskih alpskih smučarskih območij se je po opravljeni tipizaciji uvrstila v spodnji del med vsemi alpskimi območji, to je med zadnje štiri tipe, označene kot ožja in manjša območja.

Ob teh ugotovitvah se zastavlja tudi vprašanje o konkurenčnosti tistih območij, ki zaradi pomanjkljive naravne ustreznosti nimajo možnosti za uvrstitev vzgornjo skupino.

Taki kraji lahko računajo predvsem s segmentom zimskih turistov, ki sodijo v skupino slabih smučarjev oziroma začetnikov. Razen tega pa se v zadnjem času ponuja priložnost, da svojo turistično ponudbo obogatijo z infrastrukturo za hojo in tek na smučeh. V primerjavi z alpskim smučanjem z akaterega smo v predhodnem vrednotili alpska smučarska območja, ta rekreacijska aktivnost dolgo ni bila pomembnejša. S

postopnim večanjem deleža starejše evropske populacije, ki odhaja na zimске počitnice in s krepitvijo hotenj ljudi, po ukvarjanju z zimskimi rekreativnimi aktivnostmi, ki imajo visoko regeneracijsko vrednost, pridobiva na pomenu tudi ta aktivnost. Hoja in tek na smučeh sta skladna tudi s hotenji po globljem doživljanju sorazmerno naravne pokrajine zlasti v območju z blažilno ali dražilno klimo. Uveljavljanje te aktivnosti pa dajejo priložnost predvsem krajem, ki so v alpskih dolinah in planotah med 800 in 1.500 m ter jih odlikuje sorazmerno naravna pokrajina.

Prostorski in posebej ekološki problemi, ki se pojavljajo predvsem v prostranih smučarskih območjih kot učinek močnega kopičenja ljudi in različnih oblik infrastrukture, porajajo potrebo tudi po turističnih krajih prilagojenih skupinam ljudi, ki si žele pokrajino z večjo integriteto naravnega okolja, miru in bivalnega okolja, ki ni le "nadaljevanje mesta".

Tudi v prihodnje lahko pričakujemo diferenciacijo alpskih turističnih krajev, ki bodo prilagojeni različnim hotenjem turistov ter hkrati učinek neenake naravne primernosti, pa tudi različnih posrečenih in ponesrečenih špekulacij nosilcev turistične ponudbe.

Tip	Poglavitne značilnosti	Skupna dolžina smučarskih prog km	Denivelacija posameznih magistralnih smučarskih prog m	Skupna dolžina težkih smučarskih prog km	Skupno število žičnic štev.	Nadmorska višina spodnjih postaj (izhodišče smučišč) m	Nadmorska višina zgornjih postaj žič. (najvišja postaja) m
A	Zelo prostrana smučarska območja z enotnim sistemom neposredno povezanih žičnic in smučišč različne zahtevnosti v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 25	nad 30	nad 1.400	nad 2.500
B	Zelo prostrana smučarska območja s sistemom žičnic in smučišč različne zahtevnosti, ki v celoti niso neposredno povezana, v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 25	nad 30	nad 1.400	nad 2.500
C	Zelo prostrana smučarska območja neposredno ali posredno (manjše razdalje med večjimi smučarskimi območji povezuje smučarski avtobus) povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 20	nad 30	nad 800	do 2.500 (izjeme nad 2.500)
D	Prostrana smučarska območja neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	50 do 100	nad 800	nad 10	15 do 30	nad 1.400	nad 2.500
E	Prostrana smučarska območja neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	60 do 100	nad 800	različno	15 do 30	nad 800	do 2.500 (izjeme nad 2.500)
F	Smučarska območja omejene razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči pretežno le srednje-težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	30 do 50	nad 800	različno	10 do 15	nad 1.400	nad 2.500

● TURISTIČNI KRAJ

1500 MUDNOSTSKA VIŠINA

✱ ZOOI. POSTAJA ŽIČNICE

→ GOTSKA GREŠN

→ ŽIČNICA

→ GOTSKA ODLEKA

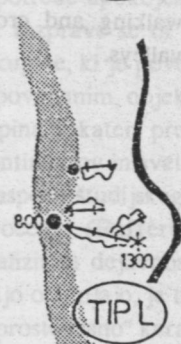
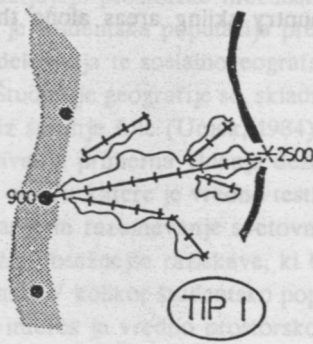
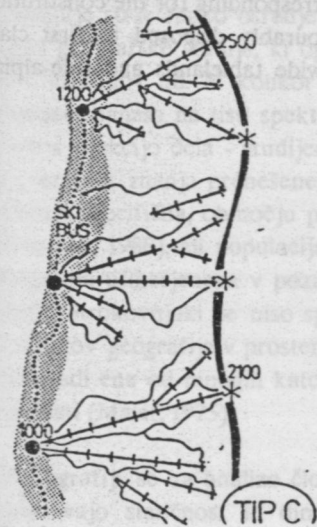
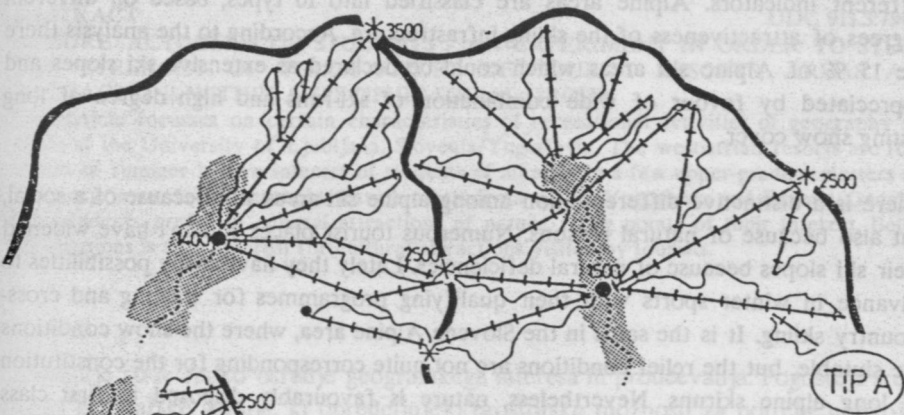
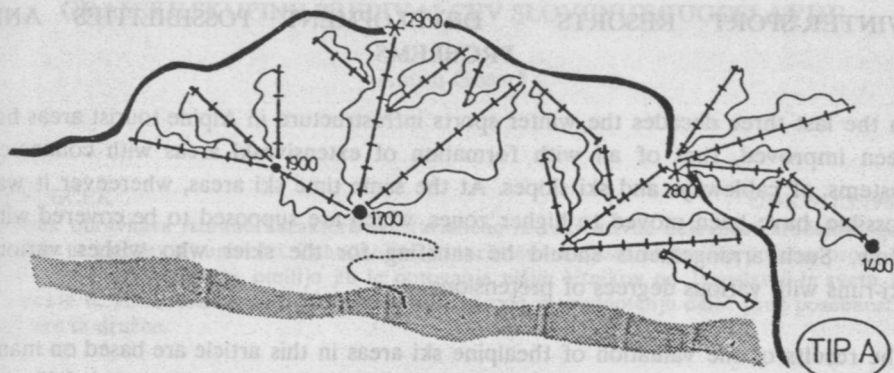
TIP C

TIP F

TIP L

Tip	Poglavitne značilnosti	Skupna dolžina smučarskih prog	Denivelacija posameznih magistralnih smučarskih prog	Skupna dolžina težkih smučarskih prog	Skupno število žičnic	Nadmorska višina spodnjih postaj (izhodišče smučišč)	Nadmorska višina zgornjih postaj žič. (najvišja postaja)
		km	m	km	štev.	m	m
G	Smučarska območja omejene razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči pretežno le srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	30 do 50	nad 800	različno	10 do 15	nad 800	do 2.500
H	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z absolutno nezanesljivo snežno odejo	15 do 30	nad 600	različno		nad 1.400	nad 2.500
I	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	15 do 30	nad 600	različno		nad 800	do 2.500
J	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo in z majhno denivelacijo smučišč	15 do 30	400 do 600	različno		nad 700	do 1.800
K	Manjša smučarska območja z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z razmeroma zanesljivo snežno odejo in z manjšo denivelacijo poglavitnih smučišč	5 do 15	400 do 600	različno		nad 1.400	do 2.500
L	Manjša smučarska območja z žičnicami in smučišči pretežno lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo in z majhno denivelacijo poglavitnih smučišč	5 do 15	400 do 600	različno		nad 600	do 1.800

Shematski modeli ekstremnih tipov smučarskih območij

- TURISTIČNI KRAJ
- * ZGOR. POSTAJA ŽIČNICE
- ŽIČNICA
- 1500 NADMORSKA VIŠINA
- GORSKI GREBEN
- ▨ GORSKA DOLINA